

Hemelluisteraar

Episodes uit het leven van Abraham

oratorium

voor

koor, gemeente, piano, viool en cello

liedteksten : Martin de Geus

muziek: Dirk Zwart

Openbaring

Met hart en ziel
de letters spellen van het zand,
de lippen lezen van de sterren,
een los woord van een verre
taal opvangen, wie weet wel
voorbij het heelal –

als een dokter voorovergebogen
met een opmerkzaam instrument
op het binnenste van een buik gespitst,

als een kind in haar zolderkamer
met oren op steeltjes de geheime
gesprekken beneden volgend
– ze hebben het over mij! –

als de ingesloten mijnwerker
in donkerste diepte aan de
lippen hangend van het zwakste
geluid, een mogelijke redder

en dan plotseling, wonder boven
wonder, een klank van boven
horen, een stem uit de hemel!

Martin de Geus

Voorwoord

In het boekje *Abraham/Ibrahim. De spiritualiteit van gastvrijheid* (uitgever: Stichting Pardes, Gorinchem) laten de schrijvers er geen misverstand over bestaan de aartsvader tot de ‘grote gestalten van de mensheid’ te rekenen. Ze plaatsen hem naast een Socrates en Boeddha. Leerde de eerste ons als mens zelf na te denken en hielp de tweede ons met het lijden om te gaan, Abraham brak met de goden van zijn familie en cultuur en ontpopte zich als een hartstochtelijk zoeker naar de diepste waarheid omtrent mens, wereld en God. In die zin kunnen we hem – behalve als ‘vader der gelovigen’ en ‘beschermheer van alle vluchtelingen’ – met goede reden ook afficheren als ‘voortrekker van kritische humanisten’.

In het oratorium *Hemelluisteraar* volgen we hem op de voet vanuit de oerbron waaruit hij ons tegemoet komt: de sprekende verhalen uit het bijbelboek Genesis, de hoofdstukken 11-25. We zien hem wegtrekken uit een dwingend verleden, een nieuwe vrijheid tegemoet die hem echter gaandeweg ook confronteert met de onherroepelijke angsten, vragen en twijfels vandien. We zien hem winnen en verliezen, dansen en sjokken, stralen maar ook treuren – een mens in zijn glorie en misère, in de ban van een Stem die hem in alle staten brengt, maar die hem uiteindelijk, stap voor stap, in zijn lange leven naar zijn geëigende bestemming voert: de vader te zijn van vele volken – joden, christenen en moslims – wier dringende roeping het is in de kracht van hun geloof door onderlinge ontmoeting de vrede op aarde dichterbij te brengen.

In dat licht werd de totstandkoming van dit oratorium aanleiding tot een breed opgezet lokaal Abraham/Ibrahim-Project. Wie weet kan dat geestverwanten ook elders op ideeën brengen, de samenleving kent daar vandaag spanningen genoeg voor. Maar ook los daarvan kunnen zangkoren van allerlei klank en kleur er hun tanden in zetten en er hopelijk hun hart aan ophalen. De tegelijk doorwrochte, toegankelijke en welluidende muziek van Dirk Zwart nodigt daar op geheel eigen wijze toe uit.

Martin de Geus

Opmerkingen van de componist

1. Vanwege de omvang van dit oratorium (met lezingen ongeveer een uur en drie kwartier) kan gekozen worden voor een uitvoering in twee delen, met een pauze na deel 12. Wie het stuk liever aaneengesloten wil uitvoeren, kan overwegen de delen 4-6, 8 en 16 achterwege te laten.

2. In een betrekkelijk vroeg stadium van het componeren werd duidelijk dat dit oratorium ook uitgevoerd zou worden in een theater, waar geen orgel aanwezig is. Daarom heb ik een orgelpartij, zoals bij mijn eerdere oratoria, achterwege gelaten. Die bij deel 5 was echter al geschreven, en ik heb hem maar laten staan. De orgelpartij is daar dus ‘ad libitum’. Eventueel zou ook bij deel 23 vanaf vers 2 (waar de gemeente erbij komt) het orgel mee kunnen spelen. Een partij daarvan is bij ondergetekende verkrijgbaar.

Dirk Zwart

Inhoud

1. Wie hoort er nooit de hemel spreken

Inleidende samenzang

Lezing: Genesis 12:1-3

2. Geen mens weet, Abram, wie ik ben

God legt Abram uit waarom hij uit Haran weg moet gaan

Lezing: Genesis 12:4-9

3. Je mag het al zien

God gunt Abram een glimp van het beloofde land

Lezing: Genesis 12:10-20

4. Abram, ben je nu tevreden

In de harem van de farao beklaagt Sarai zich in gedachten tegenover Abram over het voor haar noodlottige gevolg van zijn voor hemzelf gunstige plan om haar in Egypte voor te stellen als zijn zus

Lezing: Genesis 13:1-13,18

5. Mens, waar ga je voor

God stelt de hoorders voor dezelfde vraag als Abram Lot

Lezing: Genesis 14:8-24

6. De wereld is vergeven van tirannen

Een vertolker legt uit waarom en hoe Abram oorlog voert

Lezing: Genesis 15:1-6

7. Ik lig te woelen, Heer, ik kan niet slapen

Abram, twijfelend aan de belofte van een eigen zoon, dankt God voor de herhaalde verzekering daarvan

Lezing: Genesis 15:7-20

8. Vergeef mij, Heer, ik wil niet blijven klagen

God weigert in te gaan op de dwingende wens van Abram om de landbelofte in een contract vast te leggen

Lezing: Genesis 16:1-6

9. God laat geen mens voor altijd vallen

De engel bekritiseert Abram en Sarai voor hun ontrouw tegenover Hagar

Lezing: Genesis 16:7-11,16

10. Waar je vandaan komt

God belooft Hagar trouw

Lezing: Genesis 17:1-5 en 15-16

11. Het scheelt maar een letter

De stem onthult Abrams en Sarai's nieuwe naam - omstanders bezingen in koor de kern van het verschil

Een gebed: uit Nehemia 9

12. Wie hoort nog ooit de hemel spreken

Tussenkomen samenzang

[Desgewenst: PAUZE]

Lezing: Genesis 18:1-15

13. Zit ik voor mijn tent te dromen

Met enig bravoure vertelt Abraham een vertrouweling over de komst en boodschap van drie voorname heren

Lezing: Genesis 18:16-33

14. De wereld, alles wat bestaat

Met inzet van al zijn charmes en vermogens onderhandelt Abraham met God over de toekomst van Sodom en Gomorra

Lezing: Genesis 21:1-7

15. Er is geen woord voor onze dank

Vol dankbaarheid en vreugde bezingt Abraham de lang verbeide geboorte van Isaak

Lezing: Genesis 21:8-13

16. O Heer, mijn God, ik blijf in tweedracht steken

Al biddend zoekt Abraham koortsachtig naar een oplossing voor zijn loyaliteitsconflict inzake de opnieuw opblaiende rivaliteit tussen Sara en Hagar

Lezing: Genesis 21:14-19

17. Wat maakt je zo bang?

God bemoedigt de verstoten Hagar

Lezing: Genesis 21:20-21

18. Mijn zoon, jouw naam is een belofte

Hagar bevestigt Ismaël de waarheid van zijn naam en zingt hem op grond daarvan Gods speciale belofte toe

Lezing: Genesis 22:1-14a

19. Is dit een boze droom

In bedenkelijke isolering gaat Abraham in de binding van zijn zoon over de grenzen van zijn trouw aan God

Lezing: Genesis 23:1-4 en 14-20

20. Sarah, kun je mij nog horen

Aan Sarah's sterfbed verwoordt Abraham zijn dank in zijn voornemen haar te begraven in veelbelovende grond

Lezing: Genesis 25:1-6

21. Mijn leven leek voorbij

Abraham bezingt de liefde van Ketura, de vrouw die hem in zijn laatste levensfase nog zes zonen schonk

Lezing: Genesis 25:7-10

STILTE

22. Onze vader in de aarde

Zegenbede aan Abrahams graf uit de mond van al zijn letterlijke en geestelijke nazaten

Lezing: Hebreëen 11:1-3 en 8

23. Hier horen wij de hemel spreken

Afsluitende samenzang

1. Wie hoort er nooit de hemel spreken

Wie hoort er nooit de hemel spreken,
een zang die hem ontroert?
Wie ziet er nooit een heilig teken,
een lichtschijn die vervoert?
Je moet er wel een oor voor hebben,
en ogen in je ziel:
een woord van boven klinkt van binnen.
Gods wenken maken stil.

Lees de verhalen in de Schriften,
dan raak je ingewijd.
Laat God de Geest elk greintje ziften
van zelfgenoegzaamheid.
Volg Abraham, zijn vreemde bidden,
en Sarah's hoop en spot,
zij hoorden niet te horen woorden;
zij leiden je naar God.

Genesis 12:1-3

De Heer zei tegen Abram:
'Verlaat je geboortegrond, je stam, je familie,
ga naar het land dat ik je wijs.
Ik maak je stamvader van een groot volk,
ik zal je voorspoed geven;
met eerbied zullen de mensen over je spreken,
bij uitstek gezegend zul je zijn.
Wie jou voorspoed wenst, zal ik voorspoed geven,
wie jou kwaad toewenst, zal ik vervloeken.
Alle volken op aarde zullen vragen gezegend te zijn als jij'.

2. Geen mens weet, Abram, wie ik ben

Geen mens weet, Abram, wie ik ben,
maar neem van mij aan dat ik jou ken,
ik woon bij je in, ik spreek je aan,
ik roep je om op weg te gaan.

Ga met de jouwen hier vandaan,
je hebt hier een rijk maar leeg bestaan;
je bent hier de slaaf van je bezit,
de groei is al wat men aanbidt.

Jij met je mensen en je vee,
je hele familie - jij telt mee;
maar kijk naar je vrouw en haar gemis,

dan voel je de ontsteltenis.

Zo gaat het elke ploeteraar,
de zieke, de blinde bedelaar,
de stumper die in de leegte staart –
ze zijn hun adem nog niet waard.

De goden kennen geen pardon,
ze wonen in hemels van beton,
ze horen geen roep, ze zien geen nood –
dit is de wereld van de dood.

Je vader wou naar Kanaän,
maar hij kwam niet verder dan Haran.
Maak jij je van bloed en bodem vrij,
breek weg uit alle slavernij.

Je uittocht zal gezegend zijn,
al moet je wel dwars door de woestijn;
maar ga in vertrouwen, ik ga mee,
ik deel in al je wel en wee.

Genesis 12:4-9

Abram deed wat de Heer hem gezegd had en verliet Haran; hij was toen 75 jaar. Lot ging met hem mee. Abram nam, behalve zijn neef Lot, ook zijn vrouw Sarai mee en verder al hun bezittingen en hun slaven. Zo gingen ze op weg naar Kanaän, waar toen de Kanaänieten nog woonden. Toen ze er aangekomen waren, trok Abram het land door tot bij de eik van More, een heilige plaats in de buurt van Sichem. Daar verscheen de Heer aan Abram en zei: 'Dit land zal ik aan je nakomelingen geven.' Toen bouwde Abram op die plek een altaar voor de Heer. Vandaar trok Abram verder naar het gebergte ten oosten van Betel en sloeg tussen Betel en Ai zijn tent op. Ook hier bouwde hij een altaar en vereerde er de Heer. Vervolgens trok hij in verschillende etappes verder naar het zuiden.

3. Je mag het al zien

Je mag het al zien, het land van morgen –
het is nog niet af, maar wel al leefbaar,
geschikt voor het doel als plaats van vrede
voor jou en je huis, een rijk van recht.

Je mag het al in, het land van morgen,
er is nog veel kaals, veel woeste leegte,
er groeit nog geen graan, er heerst nog honger;
er woont nog een volk – dat gaat ooit weg.

Je moet het weer uit, het land van morgen,
het is nog geen tijd om hier te wonen.

Er stond al een eik, nu ook een altaar –
symbool van wat komt, zo waar ik leef.

Genesis 12:10-16

Toen er hongersnood in Kanaän uitbrak, trok Abram naar Egypte. Hij wilde daar een tijd gaan wonen, omdat er in zijn land een ernstig tekort aan voedsel was. Bij de Egyptische grens zei Abram tegen zijn vrouw Sarai: ‘Ik weet heel goed dat je een aantrekkelijke vrouw bent. Wanneer de Egyptenaren je zien, zullen ze zeggen: Dat is zijn vrouw. Ze zullen mij vermoorden, maar jou in leven laten. Zeg maar dat je mijn zuster bent. Dan zullen ze me niet naar het leven staan en me dankzij jou goed behandelen.’

Toen Abram de grens gepasseerd was, kwamen de Egyptenaren die zijn vrouw zagen onder de indruk van haar grote schoonheid. Ook de hofdienaren van de farao waren onder de indruk en gaven tegenover de farao hoop van haar op. Zij werd daarom naar zijn paleis gebracht. Aan haar had Abram het te danken dat de farao hem goed behandelde en hem schapen en geiten, koeien, ezels, slaven, slavinnen, ezellinnen en kamelen gaf.

4. Abram, ben je nu tevreden

Abram, ben je nu tevreden?
Jij bedacht dit fijne plan,
redde eigen lijf en leden,
maar vergat wel mijn belang.
Breng de farao tot rede.
Jij bent toch mijn wijze man?

Laat mij hier niet achterblijven,
wat de koning jou ook schenkt.
Jij gaat toch geen handel drijven
met een man die mij zo kwelt?
Help mijn beulen te verdrijven,
voor de majesteit mij krenkt.

Genesis 12:17-20

Maar de Heer strafte de farao en zijn hof zwaar, omdat hij Abrams vrouw bij zich gehaald had. Toen ontbood de farao Abram en vroeg: ‘Wat hebt u me aangedaan! Waarom hebt u me niet verteld dat zij uw vrouw was! Alleen omdat u gezegd hebt dat zij uw zuster was, heb ik haar tot vrouw genomen. Maar ze is úw vrouw, neem haar mee en verdwijnt!’ Hij gaf enige mannen het bevel hem het land uit te zetten, samen met zijn vrouw en al zijn bezittingen.

[vervolg 4]

Abram, was je mij vergeten,
’t is jouw God die redding biedt.
Wat hij deed zal niemand weten,
maar door hem is recht geschied.
Wat ik jou ook heb verweten,

hij doet ons tekort teniet.

Genesis 13:1-13,18

Vanuit Egypte trok Abram naar de Negebwoestijn, samen met zijn vrouw en al zijn bezittingen. Ook Lot ging met hem mee. Abram was erg rijk. Hij had een grote veestapel en veel zilver en goud. Hij reisde in etappes van de Negebwoestijn naar Betel. Op de plek tussen Betel en Ai, waar hij eerder zijn tent had opgeslagen en een altaar had opgericht, vereerde hij de Heer.

Ook Lot, die met hem meegegaan was, bezat schapen, geiten en koeien en tenten. Maar omdat er te weinig land was voor zoveel vee, konden zij daar niet samen blijven wonen. Bovendien woonden toen de Kanaänieten en Perizzieten nog in het land. Tussen de herders van Abram en die van Lot kwam het tot botsingen. Toen zei Abram tegen Lot: 'Wij zijn verwanten van elkaar, wij kunnen toch geen ruzie maken, wij niet en onze herders niet. Laten we uit elkaar gaan. Het land is groot genoeg. Als jij naar het noorden wilt gaan, ga ik naar het zuiden, of omgekeerd.'

Lot keek overal om zich heen. Hij zag dat de Jordaanstreek een waterrijk gebied was. Voordat de Heer Sodom en Gomorra had verwoest, was die streek tot aan Soar toe even mooi als de tuin van Eden en even vruchtbaar als Egypte. Daarom koos Lot de Jordaanstreek en gingen ze uit elkaar. Abram bleef in Kanaän, maar Lot trok naar de Jordaansteden in het oosten. Hij zette uiteindelijk bij Sodom zijn tenten op. De inwoners van Sodom echter leidden een schandelijk leven, zij deden wat in strijd was met de wil van de Heer.

Toen brak Abram op en ging wonen bij de eiken van Mamre, in de buurt van Hebron. Daar bouwde hij een altaar voor de Heer.

5. Mens, waar ga jij voor

Mens, waar ga jij voor:
voor gerief, voor glad en vlot geluk,
of voor geleefd geloof,
rechtgeaarde trouw,
vredelievendheid?
Het ware geluk doet niemand tekort;
zoek het bij God, in trouw aan je naaste.

Genesis 14:1-4, 9-24

In die tijd waren vier koningen – Amrafel van Babylonië, Arjok van Ellasar, Kedorlaomer van Elam en Tidal van Goïm – in oorlog met vijf andere: Bera van Sodom, Birsa van Gomorra, Sinab van Adma, Semeber van Seboïm en de koning van Bela dat ook Soar wordt genoemd. De vijf koningen hadden een bondgenootschap gesloten. Twaalf jaar waren zij onderworpen geweest aan Kedorlaomer, maar in het dertiende jaar waren ze tegen hem in opstand gekomen.

Zij stelden zich op in het Siddimdal tegenover koning Kedorlaomer met zijn bondgenoten: vijf koningen tegenover vier. Er waren in het Siddimdal veel asfaltputten. Toen de koningen van Sodom en Gomorra op de vlucht sloegen, vielen zij daarin. De anderen wisten in de

bergen te ontkomen. De vier koningen maakten al het vee en het voedsel van de inwoners van Sodom en Gomorra buit en aanvaardden de terugtocht. Ook Lot, de neef van Abram, en zijn bezittingen namen ze mee. Hij woonde immers in Sodom.

Een vluchteling vertelde Abram, de Hebreëer, wat er gebeurd was. Abram woonde toen bij de eiken van Mamre, de Amoriet. Mamre en zijn broers, Eskol en Aner, waren zijn bondgenoten.

Toen Abram hoorde dat zijn neef gevangen genomen was, verzamelde hij zijn trouwste slaven, 318 geoefende mannen, en achtervolgde de koningen tot aan Dan. 's Nachts viel hij hen met zijn mannen van verschillende kanten aan en hij wist hen te verslaan. Hij achtervolgde hen tot aan Choba toe, ten noorden van Damascus. Alles wat zij buitgemaakt hadden, nam hij mee terug; niet alleen zijn neef Lot en zijn bezittingen, maar ook de vrouwen en de overige gevangenen.

Toen Abram terugkeerde van zijn overwinning op Kedorlaomer en zijn bondgenoten, kwam de koning van Sodom hem tegemoet in het Sawedal, dat nu Koningsdal heet. Melchisedek, koning van Salem en priester van de allerhoogste God, bracht hem brood en wijn en sprak over hem een zegen uit:

‘Gezegend bent u, Abram,
door de allerhoogste God
die hemel en aarde geschapen heeft.
Dank aan de allerhoogste God
die uw vijanden aan u heeft overgeleverd.’

Abram gaf hem een tiende deel van alles wat hij de koning had afgenomen. De koning van Sodom zei tegen Abram: ‘De buit kunt u houden, maar geef mij de krijgsgevangenen terug.’ Maar Abram zei: ‘Ik zweer bij de Heer, de allerhoogste God, die hemel en aarde geschapen heeft, dat ik niets van al uw bezittingen mee zal nemen, zelfs geen draad of schoenriem. Ik wil niet dat u zult zeggen: Ik heb Abram rijk gemaakt! Nee, ik eis niets voor mijzelf op. Ik wil alleen dat mijn mannen hun onkosten vergoed krijgen en dat mijn bondgenoten – Aner, Eskol en Mamre – hun deel van de buit krijgen.’

6. De wereld is vergeven van tirannen

De wereld is vergeven van tirannen,
despoten die geen medemens ontzien;
ze nemen levens – dreigen, slaan, verbannen –
hun eigenwaan beheerst hun strategie.

Een mengeling van heerszucht, angst en argwaan,
drijft bondgenoten samen en uiteen.
De goden willen bloed zien voor zij meegaan
als hoeders van de macht in de mêlee.

En Abram moet wel meedoen, krijgsheer spelen
in dienst van vrede en gerechtigheid;
om zijn gekooide naaste terug te stelen
moet hij zijn man staan, voorgaan in de strijd.

Maar Abram wordt geen koning van het grijpen,
hij blijft een zoon van God, een heer die dient;
hij danst geen hoge heren naar hun pijpen,
van bendebazen is hij niet gediend.

Een priester is hij, net als Melchisedek,
de tiende koning die de eerste wordt;
hij trekt het zwaard, in oorlog tegen onrecht.
Op zijn gezag komt niemand iets tekort.

Genesis 15:1-4

Na deze gebeurtenissen kreeg Abram een visioen, waarin God tegen hem zei: 'Wees niet bang, Abram, ik zal je beschermen en je rijk belonen.'

Abram antwoordde: 'Heer, mijn God, wat voor zin heeft het mij te belonen? U hebt mij geen kinderen gegeven, ik zal kinderloos sterven en Eliëzer van Damascus, een van mijn knechten, zal mijn erfgenaam zijn.' Maar de Heer zei tegen hem: 'Nee, Eliëzer zal je bezit niet erven, maar een zoon die je zelf verwekken zult.'

7. Ik lig te woelen, Heer, ik kan niet slapen

Ik lig te woelen, Heer, ik kan niet slapen,
ik lig mijzelf de onrust aan te praten,
de bangste vragen spoken door mijn hoofd –
hoe kan het dat ik u ooit heb geloofd?

Niets dan een droom, een grondeloos vertrouwen
deed mij mijn leven op uw woorden bouwen:
een eigen zoon, een volk zelfs met een land –
niets was te veel, ik leefde uit uw hand.

Dwaas die ik was! – ik had u moeten vragen
naar een bewijs om uw verhaal te staven;
maar nee, ik had genoeg aan mijn geloof –
nu bid ik: help mij in mijn ongeloof.

Genesis 15:5-6

Toen leidde hij Abram naar buiten en zei: 'Kijk eens naar de hemel en probeer of je de sterren kunt tellen. Zoveel nakomelingen zul je krijgen.' Abram vertrouwde op de Heer en de Heer zag daarin een bewijs van zijn oprechtheid.

[vervolg 7]

Ik dank u, Heer, het kunstwerk van uw handen,
de sterren, doen in mij het vuur weer branden,
het licht van hoop, van liefde en geloof –
ik bid u dat dit licht in mij nooit dooft.

Genesis 15:7-19

Toen zei de Heer hem: 'Ik ben de Heer! Ik heb je uit Ur in Babylonië naar dit land gebracht om het je voor altijd in bezit te geven. 'Heer, mijn God, hoe kan ik daar zeker van zijn?'' antwoordde Abram. De Heer zei: 'Haal een koe, een geit en een ram, van elke soort een driejarig exemplaar, een tortelduif en een andere, jonge duif.' Abram haalde al deze dieren en sneed ze middendoor, behalve de vogels. De verschillende stukken legde hij tegenover elkaar. Toen er roofvogels op de kadavers afkwamen, joeg hij ze weg.

Tegen zonsondergang viel Abram in een diepe slaap en een hevige angst bekwam hem. De Heer zei tegen hem: 'Je moet goed weten dat je nakomelingen vreemdelingen zullen zijn in een land waar ze niet thuishoren. Daar zullen ze 400 jaar lang slaven zijn en onderdrukt worden. Maar ik zal het volk dat hen verdrukt, straffen. Daarna zullen ze wegtrekken uit dat land met een grote rijkdom aan goederen. Jijzelf zult vrede herenigd worden met je voorouders; je zult op hoge leeftijd sterven en begraven worden. De vierde generatie van je nakomelingen zal hierheen terugkeren. Want dan ga ik de Amoriëten die hier nu wonen straffen voor hun misdaden, dan is de maat vol!'

Toen de zon was ondergegaan en het helemaal donker was, zag Abram plotseling een rokende oven en een fakkel die tussen de doormidden gedeelde stukken doorging. Zo sloot de Heer op die dag een verbond met Abram en beloofde hem: 'Aan je nakomelingen zal ik dit land geven, vanaf de Nijl tot aan de Eufraat.'

8. Vergeef mij, Heer, ik wil niet blijven klagen

Vergeef mij, Heer, ik wil niet blijven klagen,
maar ik wil toch een teken van u vragen,
een vast contract om zekerheid te krijgen,
met bloed bezegeld – dan zal ik weer zwijgen.
Drie dieren op een rij,
de helpt voor u en mij,
zo wordt een pact gesloten;
twee vogels, samen één,
zo horen wij bijeen,
als vrienden, bondgenoten.

Ik heb gewacht, maar, Heer, u wou niet komen,
pas in de nacht verscheen u in mijn dromen
en zag ik rook en vuur, een licht van boven –
signaal van hoop voor allen die geloven.
U stichtte een verbond,
ik wist weer waar ik stond,
u bent begin en einde;
u hebt mij eerst gevraagd,
u bent het die mij draagt,
de God van alle tijden.

Ik dank u voor uw welgemeende woorden,
uw ja tot mij die u alleen maar hoorde;

ik zag u niet, maar u hebt mij gevonden
en u aan mij, aan ons, voorgoed verbonden.
De tijden zijn van u,
het toen, het dan en nu,
de wereld die zal komen –
ze daalt van boven neer,
komt op uw woord van eer,
het oord van onze dromen.

Genesis 16:1-6

Abrams vrouw Sarai had een Egyptische slavin, die Hagar heette. Omdat ze zelf kinderloos was gebleven, zei ze tegen Abram: 'Je ziet dat de Heer mij geen kinderen laat krijgen. Je moet maar met mijn slavin gaan slapen. Misschien kan zij in mijn plaats een kind ter wereld brengen'.

Abram stemde ermee in en Sarai gaf haar Egyptische slavin Hagar aan Abram als vrouw. Abram woonde toen al tien jaar in Kanaän. Hij had gemeenschap met haar en zij werd zwanger. Toen Hagar merkte dat ze zwanger was, voelde ze grote minachting voor haar meesteres. Toen zei Sarai tegen Abram: 'Ik ben diep gekwetst. En jij bent daar verantwoordelijk voor. Ik stond je toe met mijn slavin te slapen; maar nu ze ziet dat ze zwanger is, kijkt ze op me neer. Laat de Heer beslissen wie van ons de ander onrecht heeft aangedaan.' Maar Abram zei: 'Ze is jouw slavin, doe maar met haar wat je wilt.'

Toen vernederde Sarai Hagar zo dat ze wegluchtte.

9. God laat geen mens voor altijd vallen

God laat geen mens voor altijd vallen,
maar schaden zal dit jullie allen:
dit zelfbedachte reddingsplan
werkt haat en afgunst in de hand;
en wat de uitkomst ook zal zijn,
er is geen afloop zonder pijn.

Jij, Sarai, verzocht de goden;
maar, Abram, peilde jij haar noden?
Zij voelde schuld voor jouw gemis,
vroeg jou zo om vergiffenis –
verstond jij haar verlangen niet,
dat jij je zo bespelen liet?

In plaats van haar oprecht te troosten
greep jij je kans om naam te oogsten.
Zonder de minste aarzeling
liet jij je in met haar slavin
en liet haar ook nog zwanger gaan!
Hoe kon je zulk verraad begaan?

God neemt het op voor martelaren,

hij zal ook Hagars leven sparen.
Hij zegent straks in Israël
ook haar en jouw zoon Ismaël.
En jou vergeeft hij ongevraagd
dat jij haar dromen hebt verjaagd.

Hoe willekeurig jij ook handelt,
Gods plan met jou blijft onveranderd.
Als uitverkoren gids maak jij
de weg voor heel de mensheid vrij
één volk van God te zijn in kracht,
besloten in jouw nageslacht.

Genesis 16:7–11

De engel van de Heer trof haar aan bij een waterbron in de woestijn, de bron die ligt aan de weg naar Sur. ‘Hagar, slavin van Sarai,’ vroeg hij, ‘waar kom je vandaan en waar ga je heen?’ ‘Ik ben op de vlucht voor Sarai, mijn meesteres,’ antwoordde ze. ‘Je moet naar haar teruggaan en haar weer gehoorzamen,’ zei de engel van de Heer. Hij vervolgde:

‘Ik zal je talrijke nakomelingen geven,
zo talrijk dat ze niet te tellen zijn.
Je bent zwanger, je zult een zoon ter wereld brengen;
Ismaël: God hoort, zul je hem noemen,
want de Heer heeft gehoord hoe je werd vernederd.’

10. Waar je vandaan komt

Waar je vandaan komt,
waar je naartoe gaat,
Hagar, lief kind, ik ben je God.

Vlucht niet naar nergens,
zoek zelf de dood niet,
blijf waar je bent, ik zal er zijn.

Weet: jouw tijd komt nog,
glorie van zonen,
ga niet te vroeg, ik wacht je op.

Ik hoor jouw klacht wel,
voel je beklemming,
wees maar niet bang, jij bent mijn kind.

Wat je ook meemaakt,
wie jou ook afvalt,
jou en je kind, ik blijf je trouw.

Vrouw uit den vreemde,
kind uit de volken,
geef mij je hand, ik leid je uit.

Genesis 16:16; 17:1-5, 15-16

Hagar bracht een zoon ter wereld en Abram noemde hem Ismaël. Bij de geboorte van Ismaël was hij 86 jaar oud.

Toen Abram 99 jaar was, verscheen de Heer hem en zei: 'Ik ben de machtige God. Richt je steeds naar mijn wil en doe geen onrecht. Ik zal met jou een verbond aangaan en je zeer veel nakomelingen geven.'

Abram boog zich diep voorover en God vervolgde: 'Dit is wat ik voor je zal doen, ik sluit een verbond met je: Je zult de stamvader worden van vele volken. Daarom zul je niet langer Abram heten, maar Abraham.'

Ook zei God tegen Abraham: 'Noem je vrouw niet langer Sarai, maar Sarah. Ik zal haar vruchtbaar maken, ook zij zal je een zoon schenken. Ik zal haar veel nakomelingen geven. Zij zal de moeder van vele volken worden en onder haar nakomelingen zullen koningen zijn.'

11. Het scheelt maar een letter

Het scheelt maar een letter,
maar hoor het verschil:
twee namen van mensen
verankerd in Gods naam –
een eenheid in drievoud,
een drievoud ineen.

Abram, Saraï, mijn vrienden:
jullie jaren gaan nu komen,
jullie namen zullen klinken
als vervulling van de hoop.

Abram, edele vader, luister,
jij wordt vader van veel volken,
daarom zul je zo ook heten:
Abram wordt nu Abraham.

Saraï, jij wordt straks moeder
van een zoon en zelfs een volk,
daarom heet je voortaan Sarah:
koningin van Israël.

Jullie zullen het begin zijn
van een stamboom die blijft groeien,
ouders van een nieuwe mensheid,
jullie volkenharmonie.

Het scheelt maar een letter,
maar hoor het verschil:
de namen van mensen,
verankerd in Gods naam –
een eenheid in veelvoud,
een veelvoud ineen.

Een gebed (Uit Nehemia 9:6a, 7-8a, 32a, 37c)

Alleen u bent de Heer,
u hebt de hemel gemaakt,
het heelal met zijn sterren,
de aarde met haar bewoners,
de zeeën met hun vissen,
u geeft alles en allen het leven.

U, Heer God, liet uw keus vallen op Abram,
haalde hem weg uit Ur in Babylonië,
en veranderde zijn naam in Abraham.
Hij bleek uw vertrouwen waard te zijn.
U deed hem de plechtige belofte:
uw nakomelingen geef ik het land.

God, onze God,
zo groot, zo machtig, zo indrukwekkend,
trouw aan uw belofte van liefde,
wees niet onverschillig voor onze ellende.

Wij zijn gedompeld in ellende.

12. Wie hoort nog ooit de hemel spreken

Wie hoort nog ooit de hemel spreken?
Wie hoort vandaag Gods stem?
Wie blijft niet in de stilte steken?
De ruimte zwijgt met klem.
Wij horen wat wij zelf verhalen,
het Woord vindt geen geloof;
de Geest hoeft niets meer te vertalen,
haar vuur is uitgedoofd.

Maar Abraham leert in de sterren
een vreemde stem verstaan,
hun lichten wijzen hem van verre
de weg die hij moet gaan.
Hij hoort beloftes die hem raken
als pijlen in zijn hart;
de mooiste dromen doen hem waken,

ja, zingen in de nacht.

Ook hij kent ongewisse tijden,
verlangens die vergaan;
aan dorre leegte kan hij lijden,
Gods talmen vliegt hem aan.
De twijfel blijft hem overvallen,
ontregelt zijn geloof.
Toch kan zij nooit zijn hoop versmallen
tot louter ongeloof.

Niet in je kracht, juist in je vragen
komt God je tegemoet.
Hij helpt je zelf je lot te dragen,
hij geeft je hoop en moed.
Blijf bidden, danken, hem bezingen,
blijf graven naar de schat,
en hij loopt zo je leven binnen
in mensen op je pad.

[desgewenst PAUZE]

Genesis 18:1-15

Bij de eiken van Mamre verscheen de Heer aan Abraham. Abraham zat op het heetst van de dag bij de ingang van zijn tent. Toen hij opkeek, zag hij plotseling drie mannen voor zich staan. Haastig liep hij naar hen toe, maakte een diepe buiging en zei tegen een van hen: 'Mijn heer, wilt u zo vriendelijk zijn om met mij mee te gaan. Ik wil u graag van dienst zijn. Ik zal wat water laten halen. U kunt dan uw voeten wassen en onder deze boom uitrusten. Ik zal intussen een maaltijd voor u klaar laten maken, dan kunt u weer op verhaal komen voor u verder gaat. Want daarvoor bent u toch bij mij, uw dienaar, langs gekomen.' 'Graag', zeiden ze, 'ga uw gang.'

Abraham haastte zich naar zijn tent en zei tegen Sarah: 'Haal snel een zak van het fijnste meel, kneed het en bak er koeken van.' Daarna liep hij vlug naar de kudde, zocht een mals en vet kalf uit en gaf een knecht opdracht het zo gauw mogelijk klaar te maken. Toen het klaar was, zette hij het, met boter en melk, zijn gasten voor.

Terwijl zij aten, bleef hij zelf bij hen onder de boom staan. Ze vroegen: 'Waar is uw vrouw Sarah?' 'Binnen, in de tent,' antwoordde hij. Toen zei een van hen: 'Volgend jaar kom ik bij u terug; dan zal uw vrouw Sarah een zoon hebben.' Omdat de man voor de ingang van de tent stond, hoorde Sarah wat hij zei. Abraham en Sarah waren allebei erg oud. Sarah werd al lang niet meer ongesteld. Daarom moest ze in zichzelf lachen, ze dacht: 'Gemeenschap? Op mijn leeftijd? Daar geniet ik toch niet meer van! Ik ben afgeleefd en ook mijn man is al oud.' Maar de Heer zei tegen Abraham: 'Waarom lacht Sarah? Waarom twijfelt ze eraan of ze op haar oude dag nog een kind kan krijgen? Zou voor mij iets onmogelijk zijn? Volgend jaar, om deze tijd, zal ik bij u terugkomen en dan heeft Sarah een zoon.' Sarah was bang en ontkende: 'Ik heb niet gelachen,' maar hij zei: 'Je hebt wel gelachen!'

13. Zit ik voor mijn tent te dromen

Zit ik voor mijn tent te dromen,
in het zonlicht, na de maaltijd,
zie ik drie voorname heren
op een steenworp van mij af staan.

Roep ik: heren, kom hier zitten!
Hebben jullie al gegeten?
Schuif dan aan, je bent hier welkom,
en mijn vrouw verwent haar gasten.

*Jullie komst hier is een zegen,
wees dus welkom in ons midden;
vieren wij de lieve vrede
door te eten en te bidden.*

Vraagt de leider van het drietal:
hebben jullie twee ook kinderen?
Zeg ik: nee, een pijnlijk thema,
zij en ik, wij blijven samen.

Zegt hij: dan heb ik een boodschap:
jullie twee worden een drietal;
jij en Sarah zullen bloeien,
laat het wonder zich voltrekken.

Hoort hij Sara heim'lijk lachen,
zegt hij: lachen zul je zeker,
maar dan anders, niet meer smalend,
nee, je lachen zal genezen.

*Jullie komst hier is een zegen,
wees dus welkom in ons midden;
vieren wij de lieve vrede
door te eten en te bidden.*

In de avond zitten wij nog
even samen na te praten,
zeg ik: Sarah, we gaan slapen,
laten we geen tijd verliezen.

Genesis 18:16-33

Toen vertrokken de drie mannen naar een plek vanwaar ze Sodom konden zien. Abraham ging zo ver met hen mee. De Heer dacht: 'Zal ik voor Abraham geheim houden, wat ik van plan ben? Hij zal immers de stamvader worden van een groot en machtig volk. Alle volken op aarde zullen wensen gezegend te zijn als hij. Ik heb hem immers uitgekozen en daarmee al

zijn nakomelingen. Hij moet hen leren zich te houden aan mijn richtlijnen: rechtvaardig zijn en opkomen voor het recht. Dan kan ik mijn belofte aan hen nakomen.'

Toen zei de Heer: 'Over de inwoners van Sodom en Gomorra dringen ernstige beschuldigingen tot mij door. Zij doen erg veel kwaad. Ik wil erheen gaan om te zien of die beschuldigingen werkelijk waar zijn of niet. Ik wil het weten.'

Toen gingen de twee andere mannen op weg naar Sodom, maar de Heer bleef nog bij Abraham staan. Abraham kwam nog een stap dichterbij en vroeg: 'Bent u werkelijk van plan om de schuldigen met de onschuldigen om te brengen? Als er vijftig onschuldige mensen in de stad zijn, zou u haar dan verwoesten? Zou u om die vijftig de stad niet sparen? U kunt de onschuldige toch niet met de schuldige doden! Dan zou er toch geen verschil meer zijn! Nee, dat kunt u niet doen. U bent de rechter van de hele aarde. Zou u dan onrecht doen?' 'Als ik in Sodom vijftig onschuldige mensen aantref,' antwoordde de Heer, 'zal ik omwille van hen de hele stad sparen.'

'Ja maar', zei Abraham, 'nu ik eenmaal zo brutaal geweest ben om met u te spreken, hoewel ik daar geen enkel recht toe heb, veronderstel dat er aan de vijftig vijf ontbreken? Zou u dan om die vijf de hele stad verwoesten?' 'Nee,' zei de Heer, 'als ik er vijfenveertig kan vinden die onschuldig zijn, zal ik de stad niet verwoesten.'

'Maar als het er maar veertig zijn?' 'Ik zal het niet doen,' zei de Heer, 'om die veertig.'

'U moet niet kwaad worden, Heer,' zei Abraham, 'als ik nog verder ga. Stel dat het er dertig zijn.' 'Ik zal het niet doen,' zei de Heer, 'als ik er dertig aantref.'

'Ik ben zo brutaal toch nog verder bij u aan te dringen,' zei Abraham, 'misschien worden er twintig aangetroffen.' 'Zelfs twintig mensen,' zei de Heer, 'zullen voor mij een reden zijn de stad te sparen.'

'Ik hoop niet dat u kwaad wordt, Heer, als ik nog één keer bij u aandring. Stel dat het er tien zijn?' 'Ook als er tien onschuldige mensen zijn,' zei de Heer, 'zal ik de stad niet verwoesten.'

Toen brak de Heer het gesprek af en ging weg. Abraham keerde terug naar huis.

14. De wereld, alles wat bestaat

De wereld, alles wat bestaat:
u bent de Meester die het maakt,
het luistert naar uw stem, het hoort
in ieder zuchtje wind uw woord;
de eindeloosheid draagt uw slippers,
de sterren hangen aan uw lippen.
Alleen de mens slaat eensgezind
uw woord opzichtig in de wind.
Uw naam, uw rijk, uw wil voorbij
voert hij zijn eigen heerschappij.
Al moeten alle waarden wijken,
hij moet en zal zijn doel bereiken.

U hebt gelijk, Heer, recht is recht,
uw vuur, uw woede is terecht:
een stad met zoveel eigenwaan
verdient niet dat zij blijft bestaan.

Maar hoeveel mensen zijn onschuldig?
Wees daarom niet te ongeduldig.

Al zijn het er misschien niet veel,
in elke stad woont wel een deel,
een minderheid die deugt en doet
wat mooi en waar is, gaaf en goed.
Laat hen niet met de kwaden vallen,
maar zegen hen tot heil van allen.

Ik hoef u niets te leren, Heer,
u kent ons hart, u weet veel meer.
Maar wat bereikt u met geweld?
Waar blijf ik als u zonden telt?
Ik prijs de mildheid van uw daden.
Ik bouw op u en uw genade!

Genesis 21:1-7

De Heer trok zich het lot van Sarah aan, zoals hij beloofd had. Sarah werd zwanger en schonk Abraham nog op zijn oude dag een zoon. Het was precies de tijd die God had genoemd. Abraham noemde zijn zoon Isaak. Hij besneed hem toen hij acht dagen oud was, zoals God hem had opgedragen. Bij de geboorte van Isaak was Abraham 100 jaar oud.

‘God maakt dat ik weer lachen kan,’ zei Sarah, ‘en iedereen die het hoort, wordt blij en lacht mee.’ ‘Wie had,’ zo ging ze verder, ‘Abraham durven voorspellen dat ik ooit kinderen de borst zou geven? En toch heb ik hem, op zijn leeftijd, nog een zoon geschonken.’

15. Er is geen woord voor onze dank

Er is geen woord voor onze dank,
geen taal voor ons geluk, geen klank,
zo blij zijn wij met jou, mijn kind,
in wie ons leven nieuw begint.
*(Refrein:) Jij bent de eerste nieuwe ster,
je licht straalt eeuwen ver.*

Wij hebben honderd jaar gewacht,
we hadden jou niet meer verwacht;
de hoop was weg, een eeuw is lang,
een lichaam volgt zijn eigen gang.
Refrein

Jouw lach steekt onze vreugde aan,
voor ons kom jij bij God vandaan;
wij zien in jou een groot geheim,
je had een engel kunnen zijn.
Refrein

Jij geeft de toekomst een gezicht,
je naam is gul als een gedicht;
jij was het wachten meer dan waard,
jij kind dat onze droom bewaart.

Refrein

Genesis 21:8-13

Het kind groeide flink en toen het van de borst werd genomen, gaf Abraham een groot feest. Maar toen Sarah dat lachende kind van Hagar, de Egyptische bijvrouw van Abraham, zag, zei ze tegen Abraham: ‘Stuur die slavin en haar zoon toch weg. Ik wil niet dat mijn zoon Isaak de erfenis moet delen met de zoon van die slavin.’

Dit voorstel beviel Abraham in het geheel niet, want ook dit kind was tenslotte zijn zoon. Maar God zei tegen Abraham: ‘Maak je geen zorgen over de jongen en over je slavin. Doe wat Sarah zegt, want alleen Isaaks kinderen zullen jouw nakomelingen genoemd worden. Maar ook de zoon van die slavin zal ik stamvader van een volk maken; hij is tenslotte ook een zoon van je.’

16. O Heer, mijn God, ik blijf in tweestrijd steken

O Heer, mijn God, ik blijf in tweestrijd steken;
hoe ik ook speur, ik doe een mens tekort:
ofwel mijn vrouw of anders mijn slavin.

Ik ben geen bruit, ik laat geen mensen zwerven,
laat staan mijn zoon, ik ben hem toegedaan;
hij is mijn vlees, en Hagar gaf mij hoop.

Vergeef mij, Heer, u laat geen mensen vallen,
wie zij ook zijn, u houdt hen in het oog,
in al hun nood bent u hun metgezel.

Ik schaam mij diep, ik moet wel iemand pijn doen;
o Heer, mijn God, ik moet ze laten gaan –
mijn hart staat stil. Omring hen met uw zorg.

Genesis 21:14-19

De volgende morgen, heel vroeg nog, gaf Abraham aan Hagar wat voedsel en een leren zak met water. Hij zette het kind op haar schouder en stuurde haar weg. Zij ging naar de woestijn van Berseba, maar daar verdwaalde ze. Toen er geen druppel water meer in de zak over was, liet ze het kind achter onder een struik. Ze ging zelf een eind verder op zitten, zo ver als de pijl van een boogschutter reikt. ‘Want,’ dacht ze, ‘ik wil niet zien hoe mijn kind hier dood gaat.’ En ze barstte in tranen uit.

God hoorde de jongen schreeuwen en vanuit de hemel riep de engel van God: ‘Wat is er, Hagar? Wees niet bang, God heeft de jongen gehoord, daar onder die struik. Ga naar hem toe, neem hem in je armen en houd hem stevig vast. Ik zal van zijn nakomelingen een groot

volk maken.’ God opende Hagar de ogen en zij ontdekte een waterput. Ze ging erheen, vulde de waterzak en liet de jongen drinken.

17. Wat maakt je zo bang?

Wat maakt je zo bang, ontheemde moeder?
Je bent niet alleen, dus vat nu weer moed.

Ik ga met je mee, mijn lieve Hagar;
ik ben er voor jou, jouw helpende hand.

Je vreest voor de dood, maar er is leven
voor jou en je kind, voorbij de woestijn.

Je kijkt steeds terug, er is ook toekomst;
je zoon wordt een man, groeit uit tot een volk.

Kijk goed om je heen, dan vind je water;
de bron is nabij, en ik breng je thuis.

Genesis 21:20-21

God zorgde ervoor dat Ismaël voorspoedig opgroeide. Hij ging in de woestijn Paran wonen en werd een bekwaam boogschutter. Zijn moeder koos een Egyptische vrouw voor hem uit.

18. Mijn zoon, jouw naam is een belofte

Mijn zoon, jouw naam is een belofte,
ik weet: er is een God die hoort;
hij wijst je water in woestijnen –
mijn zoon, verlaat je op zijn woord:

‘Ismaël, jij zult niet sterven,
vertrouw je toe aan wat ik zeg:
leven zul je van mijn zegen.
Ik ga met jou een eigen weg.’

Genesis 22:1-14a

Enige tijd later stelde God Abraham op de proef. ‘Abraham,’ zei hij. ‘Ja, ik luister,’ antwoordde Abraham. ‘Ga naar het land Moria om op een berg die ik je zal wijzen je zoon te offeren, je enige zoon, de jongen van wie je zoveel houdt, Isaak!’

19. Is dit een boze droom?

Is dit een boze droom?

Lig ik van angst te ijlen?
Ik zie mij met mijn zoon
een verre berg bestijgen –
moet ik God met zijn dood
mijn trouw aan hem bewijzen?

Waarom zeg ik geen nee:
al doet u alles beven,
hier doe ik niet aan mee,
ik geef voor hem mijn leven.
Ben ik dan zo gedwee?
Kan God zo'n opdracht geven?

*U bent een God van recht,
u speelt niet met een leven,
u staat voor wat u zegt –
u zult ons uitkomst geven.*

Ik ga, ik zal wel zien,
ik wil mijn zoon graag wijden
aan wie ik zelf ook dien:
de God die mij bevrijdde –
hij zal ook hem ontzien,
hem heel zijn leven leiden.

*U bent een God van recht,
u speelt niet met een leven,
u staat voor wat u zegt –
u zult ons uitkomst geven.*

Vroeg in de morgen stond Abraham op, hakte hout voor het offer, zadelde zijn ezel en ging met zijn zoon Isaak op weg naar de plaats die God genoemd had. Ook nam hij twee van zijn knechten mee. Op de derde dag zag Abraham de plaats in de verte liggen. Hij zei tegen zijn knechten: 'Blijf hier met de ezel. Ik ga met de jongen naar de berg om daar te bidden. Daarna komen we terug.'

Abraham liet zijn zoon Isaak het hout voor het offer dragen. Zelf nam hij het vuur en het mes. Zo liepen ze samen verder. Onderweg zei Isaak: 'Vader!' 'Ja, wat is er, mijn zoon?' 'We hebben nu wel vuur en hout, maar waar is het lam voor het offer?' 'God zelf zal zorgen voor een lam, mijn zoon,' antwoordde Abraham. En samen liepen ze verder.

Toen ze bij de plaats kwamen die God had aangewezen, bouwde Abraham een altaar, schikte het hout, bond Isaak vast en legde hem op het altaar, boven op het hout. Maar toen hij het mes pakte om zijn zoon te doden, riep een engel van de Heer uit de hemel: 'Abraham! Abraham!' 'Ja,' ik luister,' antwoordde Abraham. 'Raak de jongen niet aan,' zei de engel, 'doe hem niets! Nu weet ik dat je ontzag hebt voor God, omdat je zelfs bereid was mij je enige zoon te offeren.'

Toen Abraham om zich heen keek, zag hij een ram die met zijn horens vastzat in de struiken. Hij liep erheen, greep het dier en offerde het in plaats van zijn zoon. Abraham noemde die plaats: De Heer zal ervoor zorgen.

[vervolg 19]

U hebt mijn zoon gered,
hij is in goede handen.
Ik steek de loftrumpet:
u legt de dood aan banden.
Ik zing: uw liefde redt,
háár vuur zal eeuwig branden!

Genesis 23:1-4 en 14-20

Sara werd 127 jaar oud en stierf in Kirjat-Arba, ook Hebron genoemd, in Kanaän. En Abraham weende over haar.

Toen de rouwtijd voorbij was, verliet hij de plek waar zijn gestorven vrouw lag, ging naar de Hethieten en zei: ‘Als vreemdeling bezit ik hier geen eigen grond. Verkoop me toch een stuk land, waar ik mijn vrouw kan begraven.’

En Efron antwoordde: ‘Luister toch, heer! Een stuk land van 400 zilverstukken, wat betekent dat nu voor mij of voor u? Begraaf er uw vrouw.’

Abraham ging in op het voorstel van Efron en woog de hoeveelheid zilver af, die Efron, met alle aanwezigen als getuigen, genoemd had: 400 zilverstukken, volgens de gewichtseenheid die toen gangbaar was bij de kooplieden.

Zo kwam de akker van Efron, bij Makpela tegenover Mamre, in het bezit van Abraham; niet alleen de akker, maar ook de grot en alle bomen op het terrein. Alle op de vergaderplaats aanwezige Hethieten waren er getuige van.

Toen begroef Abraham zijn vrouw in die grot tegenover Mamre, dat is Hebron, in Kanaän.

Zo werd Abraham eigenaar van een akker en een grot, die eerst van de Hethieten waren geweest.

Hij bezat nu een eigen familiegraf.

20. Sarah, kun je mij nog horen

Sarah, kun je mij nog horen?
Ik ben het, je Abraham.
Ik moet jou nu niet meer storen;
ga maar, lief, zoals je kwam,
want je wordt opnieuw geboren:
in het licht vat jij weer vlam.

Ik wil jou in grond begraven
die een nieuwe toekomst bergt.
Want jij hebt de zoon gedragen
die het hele land beërft –
droom van ons die overgave,
ja, jouw laatste adem vergt.

Ga nu maar, ik zal je volgen,
rusten in dezelfde droom.
Dank voor al je lieve zorgen,

alle trouw aan mij betoond.
Slaap maar, tot een nieuwe morgen
onze nacht met licht beloont.

Genesis 25:1-6

Abraham trouwde opnieuw met een vrouw. Ze heette Ketura en schonk hem zes zonen:
Zimran, Joksan, Medan, Midjan, Jisbak en Suach.

Joksan had twee zonen: Seba en Dedan. Dedan was de stamvader van de Assurieten,
Letusieten en Leümiëten.

Midjan had vijf zonen: Efa, Efer, Chanok, Abida en Eldaä.

Dat waren alle nakomelingen van Ketura.

Abraham gaf alles wat hij bezat aan zijn zoon Isaak. Hij gaf ook geschenken aan de
zonen van zijn bijvrouwen, maar nog tijdens zijn leven zond hij ze weg naar het oosten, bij
zijn zoon Isaak vandaan.

21. Mijn leven leek voorbij

Mijn leven leek voorbij,
tot jij me zomaar groette;
je ogen vingden mij,
ik wilde je ontmoeten.

Mijn winter was zo koud,
mijn ziel was dichtgevroren;
maar nu wij zijn getrouwd,
ben ik opnieuw geboren.

Jij werd mijn licht, mijn zon,
jouw liefde liet mij gloeien –
en ik werd weer de bron
die jou deed openbloeien.
Zes zonen schonk je mij,
ik werd hun oude vader;
hun jeugd verheugde mij,
ik kwam mijzelf steeds nader.

Zij eren straks mijn naam
als vader van veel volken
(waarmee hun eigen naam
voor eeuwen is beklonken).

Wat iedereen ook zegt –
Ketura, mijn beminde,
ik hoop en bid oprecht
dat jij je weg zult vinden.

Er is een God die spreekt,

zijn woord klinkt hier vanbinnen;
het godendom verbleekt,
hij zal de wereld winnen.

Zijn trouw is ongekend,
geen volk zal hij verstoten;
hij zegent ieder mens,
ook jou zal hij bewonen.

Genesis 25:7-10

Abraham werd 175 jaar. Op hoge leeftijd stierf hij, oud en tevreden over het leven dat achter hem lag. Nadat hij de laatste adem had uitgeblazen, werd hij herenigd met zijn voorouders. Zijn zonen Isaak en Ismaël begroeven hem in de grot van Makpela, op de akker die tegenover Mamre ligt en eigendom was geweest van Efron, de zoon van de Hethiet Sochar. Het was de akker die Abraham gekocht had van de Hethieten. Daar werd hij naast zijn vrouw Sarah begraven.

STILTE

22. Onze vader in de aarde

Onze vader in de aarde,
Abraham, jij hoorder, ziener:

laat je naam in ere blijven,
je gedachtenis tot zegen zijn;

laat je vuur in ons niet doven,
je vertrouwen ons verwarmen;

leid ons op een weg van vrede:

vriendschap met de Eeuwige,
eenheid van de mensen,
heelheid van de aarde, voorgoed.

Hebreeën 11:1-3 en 8

Geloof viert de werkelijkheid van wat wordt gehoopt, is het bewijs van gebeurtenissen die niet waarneembaar zijn. Want daardoor zijn de ouden tot getuigen geworden. In geloof verstaan wij dat de werelddtijden zijn gesticht door het spreken van God, zodat wat waarneembaar is niet is ontstaan uit zichtbaarheden.

In geloof heeft Abraham, toen hij werd geroepen, gehoorzaamd: door weg te trekken naar een plaats die hij als erfdeel zou ontvangen.

Hij trok weg, niet wetend waar hij komen zou.

23. Hier horen wij de hemel spreken

Hier horen wij de hemel spreken
door mensen zoals wij,
in de verhalen van hun leven
komt God ons naderbij.
Verscholen in hun wedervaren
voltrekt zich een geheim
dat geen verstand ooit kan verklaren,
een lichtheid die ons leidt.

Een stem die ons spontaan doet dansen,
een klank die ons verrukt,
een woord dat spreekt van nieuwe kansen,
een stamelend geluk,
de tegenspraak die je behoedde
voor dwaling, misverstand,
het toeval dat je deed vermoeden:
dit komt van hogerhand.

De Geest van God scherpt ons geweten,
ons innerlijke oor;
zij leert ons luisteren en spreken,
zelfs jubelen in koor.
Zo maakt zij ons tot bondgenoten
van God en van elkaar,
tot naasten die elkaar verhogen,
één grote vriendschaar.

U bent een God van lieve woorden,
de Mensenfluisteraar;
u zoekt contact en Abram hoorde,
de hemelluisteraar.
Geef alle mensen open oren,
opdat wij u verstaan.
Dan wordt uw rijk in ons geboren.
Dan breekt de Vrede aan.